

## CD KLASSIEK

Onbevangen spelen  
Joseph Haydn

Arthur Ancelle is een Franse pianist met een solocarrière, maar die daarnaast een piano-duo vormt met Ludmilla Berlinskaja, zijn echtgenote. Zij behoort de vóór de val van de Muur tot de Russische cultuurelite en zo is het niet onlogisch dat ze samen of afzonderlijk opnemen bij het grote Russische muzieklabel Melodya. Ancelles eerste solo-cd (2015), met vooral muziek van Chopin, nam hij op in voor hem lamenteerbare omstandigheden: zijn rechterpols was nog maar net uit het gips en moest aldoor met ijs worden bewerkt.

Voor zijn tweede cd, met werk van Haydn en opgenomen in de grote zaal van het conservatorium van Moskou, kon hij zich echter uitleven aan het klavier. Zelden hebben we Haydn op zo'n manier gehoord: ernstig en luchtig tegelijk. Ancelle zet elke noot en iedere stilte precies neer en geeft je toch het gevoel dat het allemaal niet bloederstig hoeft beluisterd te worden.

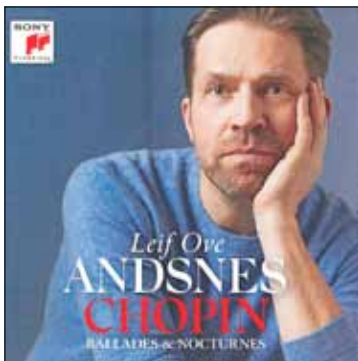
Haydn (1732-1809) componeerde 62 sonates. Ancelle presenteert hier niet meer dan drie, de nummers 30, 31 en 62. De eerste twee uit het begin van zijn officiële loopbaan, de laatste uit de 'vrije' jaren met reizen naar Londen. Ze bewijzen waarom Haydn een belangrijke schakel vormt in de evolutie van de klaviersonate. Haydns carrière, van 1750 tot 1802, was erg lang. Hij was een tijdgenoot van zowel Carl Philipp Emanuel Bach en Domenico Scarlatti als van Mozart en Beethoven.

Het klavier zelf groeide mee, van het huiselijke klavechord ging men over naar de pianoforte en later piano, waarmee men veel beter stemmingen en gevoelens kon oproepen. Duidelijk is dat de latere klaviersonates door Haydn bedoeld zijn voor uitvoering op pianoforte. Ancelle speelt ze echter zonder blozen op een vleugelpiano.

Joseph Haydns humor is in de drie sonates voortdurend aanwezig. Arthur Ancelle nam duidelijk de aanbeveling ter harte die componist bovenop zijn partituren aanbracht: te spelen met onbevangenheid, niet verkrampt of schools. In door hemzelf bedachte variaties toont Ancelle hoezeer hij zich de soepele combinatie heeft eigen gemaakt die Haydn zo kenmerkte: heerlijke spontaneiteit en vrijheid van geest enerzijds, levenslust en harmonie anderzijds. (JC)

Joseph Haydn, 3 sonatas, door Arthur Ancelle (piano), Melodya (distributie outhere music), MEL CD 10 02527, 23 euro.

## CD klassiek

Heilige graal  
Frédéric Chopin

De luchthaven van de Poolse hoofdstad Warschau werd genoemd naar de componist Frédéric (eigenlijk Fryderyk Franciszek) Chopin, wat aangeeft dat hij een van de belangrijkste Polen ooit was. En dat terwijl de man het grootste deel van zijn leven doorbracht in Frankrijk. Zijn niet al te groot oeuvre is bijna uitsluitend bestemd voor piano solo. Sinds zijn tienerjaren is de Noorse pianist Leif Ove Andsnes gefascineerd door de vier balladen van Chopin, die hij bestempelt als „absolute muziek”.

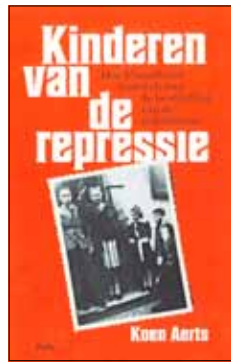
Chopin (1810-1849) was de eerste die de literaire term ballade toepaste in de muziek en wie die meermaals beluistert, ontdekt

inderdaad dat dit literatuur is in muziek. De vier balladen waren wellicht door Chopin bestemd voor concerten door hemzelf, om zijn kunnen te presenteren aan een kritisch publiek. Ze zijn dan ook extreem moeilijk te spelen.

Leif Ove Andsnes bestempelt de in 1842 gecomponeerde vierde ballade (opus 52) als de „heilige graal” en inderdaad, dit werk wordt beschouwd als het meest technisch veeleisende ooit geschreven voor het instrument. Daarnaast is het ook gewoon heerlijke en fascinerende muziek. Dit knappe album, door Sony opgenomen in Bremen, combineert de vier balladen met drie nocturnes van de meester. (EDS)

Frédéric Chopin, Ballades & nocturnes, door Leif Ove Andsnes (piano), Sony, 19075822932, 23 euro.

## BOEK GESCHIEDENIS

Zwart verleden  
Koen Aerts

Vorig jaar was er de veelbesproken en druk bekeken tv-serie op Canvas, *Kinderen van de collaboratie*, over de kinderen uit zogenoemde zwarte families die tijdens de Tweede Wereldoorlog met de bezetter hadden gecollaboreerd en er achteraf voor werden gestraft. Koen Aerts, historicus aan de UGent, lag aan de

basis van die serie en gaat in een boek op zoek naar de diepere laag van die kwestie uit de naoorlogse periode.

Zowat 100.000 Belgen werden door de overheidsrepressie aangepakt, maar onrechtstreeks deelden ook hun kinderen (zo'n 300.000 tot 400.000) in de impact. Aerts focust op hun lot. Belangrijke vaststelling: de kinderen van de repressie vormen een opmerkelijk bont gezelschap. De ene ijvert voor rehabilitatie, de ander wil net alles weten over wat er echt gebeurd is. Vele menselijke gevoelens spelen een rol.

De lezer zal beslist meer vernemen over de rol van vertegenwoordigers van de Kerk in de opvang van families die door de instanties van de repressie werden aangeklaagd. Paters van diverse orden, vooral benedictijnen van de Sint-Pietersabdij in Brugge, kapucijnen en enkele jezuïeten stonden hen al vanaf september 1944 bij. In heel wat scholen werden kinderen van

collaborateurs verstoten, maar in heel wat katholieke instellingen hoegenaamd niet. Koen Aerts noemt de 'concentratiescholen' in die kwestie bij naam: bijvoorbeeld het Xaveriuscollege in Borgerhout en het Sint-Jan Berchmanscollege in Brussel. Ook het Don Boscollege in Kortrijk, het Sint-Lievenscollege en het Sint-Lutgardisinstituut in Antwerpen en de Broederschool in Sint-Niklaas hadden de naam 'zwart' te zijn. (EDS)

Koen Aerts, *Kinderen van de repressie. Hoe Vlaanderen worstelt met de bestraffing van de collaboratie*, Polis, Kapellen, 2018, 315 blz., 24,99 euro, ISBN 978 94 6310 186 8.

## TIJDSCHRIFT

Merton en interreligie  
Tijdschrift Streven

Op 10 december zal het vijftig jaar geleden zijn dat de Amerikaanse trappist Thomas Merton (1915-1968) overleed, geëlectrocuteerd in een badkamer

in een hotel in Thailand. Merton was een van de bekendste monniken van de vorige eeuw, wellicht door zijn autobiografie die velen in het Westen op de weg zette van het religieuze leven. Hij was ook een 'contemplatieve activist', radicale pacifist en een grensganger tussen de religies. Christelijke wijsheid is het licht van God in de wereld herkennen, leert Merton.

Het tijdschrift *Streven* wijdt in zijn november-decembernummer integraal aan Thomas Merton en de interlevensbeschouwelijke dialoog.

He nummer bevat naast een selectie teksten van Merton zelf ook essays van kenners en anderen. Zo behandelt Wil Derkse de monastieke interreligieuze dialoog, want tussen boeddhistische en christelijke monniken

bestaat een levendige relatie en dat is één van de sterkste punten in de grote dialoog tussen de godsdiensten. Meest opmerkelijk is wellicht dat beide kanten de stilte delen en die stilte ook samen beoefenen tijdens hun samenkomsten.

Derkse suggereert dan ook lastige politieke formatieprocessen misschien beter in gastenverblijven te huisvesten dan in dure restaurants of hotels. (EDS)

*Streven. Cultureel maatschappelijk tijdschrift. Een los nummer kost 12 euro. Prinsstraat 15, 2000 Antwerpen, 03 201 60 94.*

## BOEK RELIGIES

Voorwerpen van ginds  
Neil MacGregor

De Schot Neil MacGregor was van 2002 tot 2015 directeur van het vermaarde British Museum. Voordien was hij directeur van de National Gallery in Londen. Sinds januari 2016 leidt MacGregor de oprichting van het Humboldtforum in Berlijn, wat een soort British Museum in Duitsland moet worden. Tussendoor schrijft hij, en met succes. Zijn boek *A History of the World in 100 Objects* behoort tot de bestverkochte boeken van Penguin. Hij hanteert een beproefd – en voor een conservator vanzelfsprekend – schema: aan de hand van voor-

werpen. Voor zijn nieuwe boek *Leven met goden* onderzocht MacGregor overtuigingen van mensen in de hele wereld. Aan de hand van tal van objecten, ideeën en verhalen toont hij de verrassende overeenkomsten tussen de overvloedige en diverse mythen en rituelen die ons leven met de goden in de afgelopen millennia hebben opgeleverd.

Tot verbazing en verbijstering stelt de auteur vast dat vandaag georganiseerd geloof opnieuw een hoofdrol speelt op het politieke toneel. Het recentste feit is de beslissing om in de Duitse deelstaat Beieren kruisbeelden in openbare gebouwen aan te brengen.

Het fascinerende is dat MacGregor een wereldwijd perspectief hanteert en onvermoede voorbeelden aanbrengt om zijn betoog te illustreren. Zowat alle denkbare religies komen aan bod, ook de vreemde reggae-godsdienst rastafari. MacGregor begint het verhaal met de in Duitsland gevonden Leeuwmens, zo'n 40.000 jaar oud, die wellicht de oudste vorm is van een niet bestaand wezen. Wellicht was het ooit een object dat diende in een religieuze ceremonie. Ook fascinerend is dat hij ge-

lijkenis ontdekt tussen pakweg het hoofd van een beeld van Mercurius en Christus.

Volgens de auteur heeft de afnemende rol van institutionele religie geleid tot een ernstig verlies aan gemeenschapszin. De gelovige heeft plaatsgemaakt voor een almaar meer individualistisch wordende consument. In zijn boek verkondigt MacGregor de stelling dat wij het dichtst bij de hemel komen als we goed met elkaar samenleven.

De laatste twee foto's zeggen wellicht alles: de Moeder Gods die allen onder haar mantel wil beschermen en vluchtelingen die aankomen op het Italiaanse eiland Lampedusa. (EDS)

Neil MacGregor, *Leven met goden. 40.000 jaar volkeren, objecten en religie*, Hollands Diep, Amsterdam, 2018, 512 blz., 39,99 euro, ISBN 978 90 4884 255 1.